

De overgang van primair naar voortgezet onderwijs

Visie en procedure

De totstandkoming van het schooladvies staat niet op zichzelf, het is ingebed in de hele school. Daarbij zijn het schoolklimaat, een visie op de overgang po-vo, een visie op het bieden van kansen aan leerlingen en een schooladviesprocedure belangrijk. Dit hoofdstuk gaat hier nader op in.

Van schooladvies naar schoolklimaat

Het schooladvies is geen momentopname, maar is gebaseerd op een breed inzicht in de ontwikkeling van het kind. De gehele schoolloopbaan van de leerling is relevant bij de totstandkoming van het schooladvies.⁸ Juist daarom komt een passend schooladvies niet alleen voort uit een zorgvuldige adviesprocedure bij de overgang naar het vo, ook het schoolklimaat speelt daarbij een belangrijke rol.⁹

Onderzoek naar effectieve scholen laat zien dat deze scholen hun onderwijs afstemmen op de leerbehoeften van leerlingen, veel rijke leermogelijkheden bieden en hoge verwachtingen hebben van alle leerlingen.¹⁰ Formatieve evaluatie kan hierbij behulpzaam zijn. Door de inrichting van het onderwijs en het handelen van de leerkracht af te stemmen op de leerlingpopulatie, maar vooral ook op de individuele leerling, en dat steeds te evalueren, dragen scholen bij aan een klimaat waarin leerlingen zich optimaal kunnen ontwikkelen.

Een schoolklimaat waarin onderwijsprofessionals accurate verwachtingen hebben van leerlingen is een belangrijke factor voor de totstandkoming van een passend schooladvies. De kiem voor kansengelijkheid in de schooladvisering kan immers al vroeg in de schoolloopbaan worden gelegd. Leerlingen die gedurende hun gehele schoolloopbaan te laag zijn ingeschat, lopen het risico dat zij een advies krijgen dat geen recht doet aan hun competenties.¹¹

Hoge verwachtingen dragen bij aan het creëren van een schoolomgeving die leerlingen de gelegenheid geeft zich optimaal te ontplooiën.^{12, 13} 'Hoge verwachtingen' gaan niet om 'iedere leerling op het hoogste niveau' of 'hoger is beter', maar om 'iedere leerling op zijn hoogste niveau' en draait feitelijk om het hebben van een realistische en optimistische verwachting van het kind. Hoofdstuk 3 gaat nader in op de invloed van de verwachtingen van leerkrachten op leerlingen.

Ambitie in de schoolloopbaan

Als leerlingen op school komen, formuleert de leerkracht een ambitie voor de leerling. Die ambitie is belangrijk voor de leerkracht, zodat hij* een rijk en uitdagend aanbod kan bieden. Deze ambitie wordt besproken met collega's van de bouw. We werken met de leerling aan concrete doelen om deze ambitie waar te maken, waarbij leerlingen ook persoonlijke doelen kunnen stellen. De ambitiegesprekken met collega's voeren we drie keer per jaar,

na elke periode. Daarbij kijken we ook naar data in de brede zin: toetsinformatie, maar ook informatie uit het rapportfolio waarin leerlingen hun werk, waar ze trots op zijn, bewaren. Na elke vijf weken voeren we ambitiegesprekken met elk kind en gaan we met hen na wat de doelen zijn, waar ze staan en wat er (nog) nodig is om de doelen te bereiken. Ook voeren we deze gesprekken met ouders, onder andere in kind-oudergesprekken. Indien nodig worden de ambities bijgesteld.

Wil je meer weten over formatieve evaluatie? Via [deze link](#) kunt u veel informatie en tools vinden.

Van schoolklimaat naar schooldvies (procedure)

Het schoolklimaat en de schoolcontext zijn van invloed op hoe het proces en de besluitvorming rond de schooladvisering wordt georganiseerd, bijvoorbeeld bij gezamenlijke advisering.^{14,15} Het is belangrijk de schoolvisie en de pedagogische opdracht rond de overgang po-vo te vertalen naar uitgangspunten en concreet beleid. Dit biedt positieve sturing aan en houvast voor onderwijsprofessionals.¹⁶ Een kleinschalig onderzoek in Nederland liet samenhang zien tussen schoolkwaliteit en kwaliteit van het schooladvies. Een opvallende conclusie was dat bij kwalitatief betere scholen meer informatie werd ingewonnen en meer collega's werden betrokken bij de totstandkoming van het schooladvies dan bij kwalitatief minder goede scholen.¹⁷

Critical friends in de buurt

We hebben sinds een paar jaar een brede samenwerking met twee basisscholen uit de buurt. Een van de onderdelen is school-

advisering. We hebben namelijk behoefte aan een critical friend in de buurt die we collegiaal kunnen consulteren, bijvoorbeeld wanneer we twijfelen over wat het beste advies is voor een bepaalde leerling.

Ervaring én een frisse blik

Op school merk ik dat in het bijzonder startende leerkrachten in groep 8 het fijn vinden om samen met ervaren leerkrachten advisering vorm te geven. Het 'lezen van kinderen', het wegen van leerlingkenmerken, het

opdoen van gesprekservaring met ouders tijdens advies- en verwijsgesprekken, vraagt om gezamenlijkheid en ervaring. Tegelijkertijd zie ik dat de frisse blik van startende een onderwijsprofessional juist ook voor ervaren leerkrachten van toegevoegde waarde is.

Gezamenlijke advisering

Po-scholen pakken het proces van advisering steeds vaker gezamenlijk op, waarbij leerkrachten van groep 8 en van eerdere jaren, de intern begeleider, bovenbouwcoördinator en de schoolleider samen betrokken en verantwoordelijk zijn.^{18,19} Deze aanpak moedigt onderwijsprofessionals aan om met elkaar te overleggen, waardoor leerkrachten zich ondersteund voelen en zorgvuldigere afwegingen gemaakt worden.²⁰ Schooladvisering speelt met name in de bovenbouw en is tegelijkertijd een verantwoordelijkheid van het hele team.

Het inzichtelijk maken van de individuele leerlijnen van kinderen en het geven van een goed onderbouwd advies aan alle leerlingen is een tijdrovende klus. Sommige scholen zoeken daarbij steeds meer collegiale samenwerking op. Niet alleen door het advies gezamenlijk op te stellen, maar ook door elkaars talenten en capaciteiten te benutten en van elkaar te leren. Waar de ene leerkracht bijvoorbeeld erg

goed is in het analyseren van data is een andere leerkracht misschien beter in het beschrijven van het kind of in klassenobservaties. Dit kan bijdragen aan de kwaliteit van het schooladvies.

Bovendien waarderen veel leerkrachten het om samen te kunnen sparren over leerlingen, zodat het schooladvies gedragen wordt door de hele school.²¹ De gezamenlijke advisering helpt om de persoonsafhankelijke betekenisgeving en interpretatie van gedrag en gegevens objectiever te maken. Of gezamenlijke advisering leidt

Georganiseerde tegenspraak: meerdere perspectieven bij het schooladvies

Een paar jaar geleden gaf een ervaren leerkracht van groep 7/8 de schooladviezen en stemde af met de IB'er als het ging om zorgleerlingen en twijfelgevallen. Inmiddels geven we het schooladvies vanuit meerdere perspectieven vorm. De bovenbouwleerkrachten overleggen daarbij met elkaar en nemen vooral leerlingkenmerken mee

en wat ze in de klas zien. De IB'er kijkt meer cijfermatig, bijvoorbeeld naar trends op lezen en rekenen in het LVS. Bij het consensusoverleg blijkt dat leerkrachten soms wat hoger adviseren dan de IB'er, omdat zij de leerling zien in de klas, zijn werkhouding en zijn ontwikkeling in de bovenbouw. Ook zien zij of er bij toetsen blokkades zijn. Dat zie je niet terug in de kale toetsgegevens. Daarom heeft bij het consensusgesprek de schoolleider de rol van tegenvragers.

tot meer zorgvuldige beslissingen is afhankelijk van hoe het wordt ingericht. Gezamenlijke advisering kan namelijk ook leiden tot een versterking van het ‘hokjesdenken’, bijvoorbeeld als gesprekken voornamelijk beeldbevestigend zijn. Het is belangrijk om daarvoor te waken wanneer je met elkaar in gesprek gaat.²² Dit kan bijvoorbeeld door een vorm van ‘georganiseerde tegenspraak’ op te zetten.²³ De meerwaarde van het gezamenlijk opstellen van het schooladvies zit dus met name in samen onderzoekend zijn en kritisch durven zijn naar elkaar.

Weging en afweging van de gegevens

Hoofdstuk 4 en 5 gaan inhoudelijk in op de informatiebronnen en de weging van kenmerken bij de totstandkoming van het schooladvies. De weging en afweging van gegevens waarop het schooladvies wordt gebaseerd zijn vaak weinig inzichtelijk, nauwelijks gebaseerd op beleid en/of vastgelegd in procedures.^{24, 25} Het helpt om deze (af)wegingen expliciet te maken. Dit draagt bij aan zorgvuldige schooladviezen.^{26, 27} Bovendien biedt opnemen van de (af)wegingen in een protocol of schoolgids transparantie over de totstandkoming van het schooladvies naar ouders en vo-scholen.

Omgaan met verschillende perspectieven

We voeren vanaf groep 1 twee keer per jaar portfoliogesprekken met het kind en zijn ouders. Daarbij staat de ontwikkeling van het kind centraal. In groep 6 besteden we dan ook aandacht aan de verwachtingen die we hebben ten aanzien van het schooladvies. In groep 8 vindt er een apart adviesgesprek plaats. Verschillende leerkrachten zijn dus betrokken en brengen elk hun eigen advies in: de leerkracht groep 8, de unitleider en

de leerkracht die de leerling ziet bij het groepsdoorbrekend werken (co-teacher). Daarbij heeft iedereen zijn eigen perspectief. De unitleider brengt bijvoorbeeld de ‘harde’ toetsresultaten in, terwijl de leerkrachten de werkhouding in de klas, de sociaal-emotionele ontwikkeling en ook de inbreng van kind en ouders inbrengen. Als de adviezen onderling verschillen, gaan we samen na wat het beste bij de leerling past. Waarom? En wat is er nog nodig? Daar betrekken we ook de ouders bij: wat zien zij thuis, wat schatten zij in en waarom?

Meenemen uit dit hoofdstuk

Creëer bewustzijn van het belang van het schoolklimaat bij de totstandkoming van het schooladvies. Dit draagt bij aan een optimaal ontwikkelingsklimaat voor leerlingen en helpt bij het vormen van een passend schooladvies.

Stel een plan samen hoe de advisering binnen de school tot stand komt en leg dit vast.

Betrek bij de advisering meerdere collega's die het kind kennen. Maak gebruik van 'georganiseerde' tegenspraak om kritisch en onderzoekend te werk te gaan.

Maak de afwegingen inzichtelijk en expliciet en leg deze vast in een plan. Dit helpt bij een gedegen adviseerproces en schept duidelijkheid voor betrokkenen.